

Viite

Energianeuvosto 17.10.2023

Neuvoston puheenjohtajavaltio Espanja on kutsunut energiasta vastaavat ministerit energianeuvostoon Luxemburgiin 17.10.2023. Suomea kokouksessa edustaa ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen.

Energianeuvostossa ministereiden on tarkoitus saavuttaa **neuvoston yleisnäkemyks** **sähkömarkkinamallin parantamista koskevasta asetusehdotuksesta**. Neuvottelujen loppuvaiheessa asetusehdotuksen ainoa merkittävä avoin kysymys on koskenut tukimekanismeja uudelle sähköntuotannolle (19b art.) eli ns. kaksisuuntaisia hinnanerosopimuksia (*Contracts for Difference, CfD*).

Suomi tukee tavoitetta saavuttaa neuvoston yleisnäkemyks. Lainsäädäntöpakettiin sisältyy useita Suomen kannalta tärkeitä elementtejä, joiden vuoksi Suomi pitää tärkeänä, että sopuun päästäisiin myös 19b artiklan osalta.

Suomen kannat asetusehdotukseen sähkömarkkinamallin parantamiseksi on määritelty U-kirjelmässä U 3/ 2023 vp.

Muissa asioissa Euroopan komissio esittelee **aloitetta energiatehokkuusprojektien rahoittamiseen liittyväksi välineeksi** ja tähän liittyvää yhteistä julistusta. Komissio tulee lisäksi tiedottamaan **kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien (NECP) päivitysten** tilanteesta. Lisäksi komissiolta tullaan kuulemaan **varautumisesta talvikauteen 2023-2024**. Lopuksi **Puolan valtuuskunta** alustaa **päästökaupan negatiivista vaikutuksista** energia- ja ilmastopolitiikkaan sekä energiasiirtymään.

Asialista:

Asetus sähkömarkkinamallin parantamiseksi (ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten 2019/943 ja 2019/942 ja direktiivien 2018/2001 ja 2019/944 muuttamiseksi EU:n sähkömarkkinamallin parantamiseksi)– neuvoston yleisnäkemys s. 3-8

Työ- ja elinkeinoministeriö

Perusmuistio

EU/587/2023-TEM-19

Tommila Miika

8.10.2023

Energianeuvosto 17.10.2023; Asetus sähkömarkkinamallin parantamiseksi – neuvoston yleisnäkemys

Kokous

Energianeuvosto 17.10.2023

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Puheenjohtajavaltio Espanjan tavoitteena on saavuttaa energianeuvostossa 17.10.2023 yleisnäkemys sähkömarkkinamallin parantamista koskevasta asetusehdotuksesta. Ratkaistava avoin kysymys koskee tukimekanismeja uudelle sähköntuotannolle (19b art.). Coreper I -tason valmistelukeskustelua varten puheenjohtaja antoi kompromissiehdotuksen 29.9.2023 asiakirjassa 12674/23. Puheenjohtaja valmistelee parhaillaan tarkistettua kompromissiehdotusta, jota käsitellään alustavan tiedon mukaan vielä Coreperissa 13.10.2023.

Suomen kanta

Suomi tukee tavoitetta saavuttaa neuvoston yleisnäkemys. Lainsäädäntöpakettiin sisältyy useita Suomen kannalta tärkeitä elementtejä, joiden vuoksi Suomi pitää tärkeänä, että sopuun päästäisiin myös 19b artiklan osalta.

Suomen kannat asetusehdotukseen sähkömarkkinamallin parantamiseksi on määritelty U-kirjelmässä U 3/ 2023 vp.

Valtioneuvosto korostaa jäsenvaltioiden mahdollisuutta hyödyntää tarkoituksenmukaisinta ja tehokkainta tukimekanismia hinnanerosopimusten

mahdollisen takuuhinnan ylittäviä tuloja uudelleen jaettaessa välttämällä samalla kohtuutonta hallinnollista taakkaa.

Pääasiallinen sisältö

Komission ehdotus sähkön markkinamallin uudistamiseksi

Komissio antoi 14.3.2023 ehdotuksen sähkön markkinamallin uudistamiseksi. Ehdotus sisältää kaksi asetusta: tukkuamarkkinoiden manipulointia koskevan ns. REMIT-asetuksen ja asetuksen sähkömarkkinamallin parantamiseksi (ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten 2019/943 ja 2019/942 ja direktiivien 2018/2001 ja 2019/944 muuttamiseksi EU:n sähkömarkkinamallin parantamiseksi COM (2023) 148 lopullinen).

Energianeuvostossa 19.6.2023 hyväksyttiin yleisnäkemyksensä REMIT-ehdotuksesta, mutta asetus sähkömarkkinamallin parantamiseksi jäi pöydälle. Energianeuvostossa 17.10.2023 käsiteltävä asetus ehdotuksen ainoa merkittävä avoin kysymys koskee tukimekanismeja uudelle sähköntuotannolle (19b art.) eli ns. kaksisuuntaisia hinnanerosopimuksia (Contracts for Difference, CfD).

Asetusehdotuksen 19b artikla: uusien tuotantoinvestointien suorat hintatukijärjestelmät

Jatkossa sähköntuotannon suora hintatuki perustuisi kaksisuuntaisiin hinnanerosopimuksiin, joilla tuottajalle taattaisiin tietty hinta sähköstä. Tukea voitaisiin myöntää uusiin investointeihin, jotka perustuvat aurinko- ja tuulivoimaan, ilman varastoa olevaan vesivoimaan, geotermiseen energiaan sekä ydinvoimaan. Uusiksi sähköntuotantoinvestoinneiksi katsottaisiin myös investoinnit olemassa olevan tuotantokapasiteetin uudelleen käyttöön ottamiseksi sekä vanhan tuotantokapasiteetin käyttöä pidentämiseksi.

Kaksisuuntaisten hinnanerosopimusten muodossa olevat suorat hintatukijärjestelmät olisi suunniteltava siten, että tulot, jotka saadaan markkinahinnan ollessa rajahintaa (strike price) korkeampi, jaetaan kaikille sähkön loppuasiakkaille niiden kulutusosuuden perusteella. Lisäksi olisi varmistettava, että tulojen jakaminen sähkön loppuasiakkaille on suunniteltu siten, että ei poisteta kuluttajien kannustimia vähentää kulutustaan tai siirtää se aikoihin, joina sähkön hinnat ovat alhaiset, eikä heikennetä sähköntoimittajien välistä kilpailua.

Kaksisuuntaiset hinnanerosopimukset pyrkivät vakauttamaan markkinahintoja. Ehdotus kuitenkin tältä osin johtaa siihen, että ehdotuksen mukaista uutta ja päästötöntä sähkön tuotantokapasiteettia voidaan jatkossa tukea ainoastaan kaksisuuntaisilla hinnanerosopimuksilla. Tämä jäykistää valtiontuen myöntämistä ja kaventaa mahdollisuutta tukea tuotantoa parhaiten tarkoitukseen sopivin mekanismein. Lisäksi tukimekanismille ei ole asetettu suunnitteluperiaatteita, jolloin kansalliset erot voivat olla suuria ja jäsenvaltiokohtaiset erot voivat vaikuttaa sähköntuotantokapasiteetin kilpailukykyyn. On myös huomioitava, että valtiontuen valvonnasta on säädetty perussopimuksessa, johon perustuvat tuen ilmoitusmenettelyt ja hyväksyttävyyden kriteerit.

Ruotsin puheenjohtajuuskauden kompromissiehdotus väljensi ylituottojen käyttöä. Markkinahinnan ylittäessä takuuhinnan olisi sähköntuottajan palautettava takuuhinnan

ylimenevä osuus ja jäsenvaltion tulisi palauttaa ylijäämä sähkön loppukäyttäjille, mutta ei välttämättä tasasuhtaisesti (pro rata). Nyt ylijäämä voitaisiin myös toissijaisesti käyttää uusiin suoriin hintatukiin tai sähkönhintaa alentaviin investointeihin.

Puheenjohtajavaltio Espanja on jatkanut työtä kompromissiratkaisun saamiseksi. Keskeiset kiistakysymykset ovat kaksisuuntaisten hinnanerosopimusten käyttö tuotantolaitosten elinkaaren pidentämiseen (etenkin Ranskalle tärkeää) sekä ylituottojen käyttö teollisten toimijoiden tukemiseen (etenkin Saksalle tärkeää).

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission asetusehdotukset perustuvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 194 artiklan 2 kohtaan, joka on myös asetusehdotuksilla muutettavien asetusten ja direktiivien oikeusperusta.

Ehdotus käsitellään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä ja hyväksymisestä päätetään neuvostossa määräenemmistöllä. Unionilla on energian osalta jaettu toimivalta SEUT artiklan 4(2)(i) perusteella.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Asetusehdotus on Euroopan parlamentin ITRE-valiokunnan päävastaulla. Raportoijana toimii Nicolás Gonzales Casares (S&D, Espanja). ITRE antoi raporttinsa ehdotuksesta heinäkuussa 2023.

Kansallinen valmistelu

Energia- ja Euratom-jaoston kirjallinen menettely (EU21) 9.–10.10.2023
EU-ministerivaliokunta 13.10.2023

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 13.10.2023

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetusehdotukset ovat osin suoraan velvoittavaa oikeutta ja osin edellytetään direktiivien kansallista toimeenpanoa. Kuluttajan suoja parantavat toimet ovat direktiiveissä ja muut toimenpiteet pääosin asetuksissa. Toisaalta myös asetuksia muuttavat ehdotukset edellyttävät osin kansallisia sääntelytoimia muun muassa uusien viranomaistehtävien vuoksi.

Asia kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n perusteella maakunnan lainsäädäntövaltaan. Maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat luonnon- ja ympäristönsuojelua (10 kohta) ja elinkeinotoimintaa (22 kohta). Ahvenanmaan edustalle on suunnitteilla suuria tuulivoimapuistoja, joten ehdotetut säännökset vaikuttavat myös Ahvenanmaalla erityisesti valtioneuvoston näkökulmasta sekä pitkien sopimusten

edistämistavoitteiden osalta. Kuluttajansuojan osalta Ahvenanmaan lainsäädäntö vastaa nykyiseltään pitkälti manner-Suomen sääntelyä, joten vaikutusten voidaan odottaa olevan samansuuntaisia.

Taloudelliset vaikutukset

Sähkön markkinamallin uudistamishdotuksen taloudelliset vaikutukset on esitelty U-kirjelmässä (U 3/ 2023 vp).

Sähkön markkinamallin uudistaminen edellyttää komission mukaan määrärahoja kuluvalle rahoituskehyskaudella (2021–2027) yhteensä 8,732 miljoonaa euroa. Komission mukaan rahoitus voidaan järjestää kohdentamalla menoja uudelleen monivuotisen rahoituskehyskehyksen kyseisen otsakkeen sisällä.

Ehdotuksen mahdollisesti edellyttämä valtion rahoitustarve toteutetaan lähtökohtaisesti valtiontalouden kehysten puitteissa tarvittaessa kohdentamalla määrärahoja uudelleen. Mahdollisista lisämäärärahatarpeista päätetään julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Kaksisuuntaisten hinnanosopimusten osalta jäsenvaltioiden kannat ovat menneet vastakkaisiin suuntiin, ja kompromissin löytäminen on ollut vaikeaa. Osa jäsenvaltioista on hakenut lisäjoustoa tukimekanismin valintaan. Ylituoton uudelleen jaon osalta osa jäsenvaltioista on halunnut tiukempaa tuottojen ohjaamisesta päättämistä asetuksen tasolla ja osa on halunnut edelleen lisää vapautta rahojen käyttöön.

Kiistakysymys uusien tuotantoinvestointien suorista hintatukijärjestelmistä koskee etenkin Ranskaa ja Saksaa. Ranska haluaa pidentää ydinvoimaloidensa käyttöikä, mutta sen valtio-omisteinen sähköyhtiö EDF, joka omistaa kaikki ydinvoimalat ja jonka pitäisi tarvittavat investoinnit rahoittaa, on talousvaikeuksissa. Saksa puolestaan suhtautuu nuivasti ydinvoimaan yleisesti ja ydinvoiman tukemiseen erityisesti, mutta haluaa puolestaan tukea oman prosessiteollisuutensa sähkönkäyttöä.

Saksa ilmeisesti katsoo, että Ranska pystyisi hinnanosopimusten kautta saatavilla tuloilla tukemaan teollisuuttaan merkittävästi. Sähkö on Saksassa verraten kallista. Toisaalta Ranskan ydinvoiman hyvä saatavuus laskisi hintaa koko keskisessä Euroopassa ja todennäköisesti hinnanosopimusten kautta saatavat tulot jäisivät pieniksi.

Asiakirjat

12674/23 LIMITE

Suomen ennakkovaikuttamislinjaukset EU:n tulevaan sähkömarkkinamallia koskevaan aloitteeseen (E 159/2022 vp).

Ehdotusta koskeva U-kirjelmä (U 3/2023 vp)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Johtava asiantuntija Tatu Pahkala (TEM), 0295 064 217
Erityisasiantuntija Miika Tommila (TEM), 0295 047 106

VAHVA-tunnus

EU/587/2023

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet